

Bilaga 2 - Fakta om hjärtstopp utanför sjukhus

Bland personer med hjärt-kärlsjukdom orsakar hjärtstopp mer än hälften av alla dödsfall och i hälften av dessa fall är hjärtstopp den första manifestationen av hjärt-kärlsjukdom. De allra flesta hjärtstopp inträffar utanför sjukhus. Bland personer med akut kranskärlssjukdom sker de flesta dödsfall utanför sjukhus och denna andel ökar, särskilt bland yngre individer.¹

Enligt SHLRs årsrapport från 2021, är det "tveklöst att tidig start av HLR ökar chansen för överlevnad. Den mångåriga och storskaliga utbildning i HLR som bedrivits i Sverige har resulterat i en ökande andel av patienter med hjärtstopp som fått tidig HLR, dvs före ambulans anlant. SHLR visar en trefaldig ökning av antalet fall som erhåller bystander-HLR. I dag får majoriteten av alla fall bystander-HLR, vilket är en potentiellt livräddande behandling. Vi noterar att kommuninvånare blir mer villiga att genomföra HLR, oavsett om hjärtstoppet var bevitnat eller inte. Parallellt med ökad bystander-HLR så har också allt fler individer defibrillerats innan ambulansens ankomst, vilket torde ha ökat överlevnaden."² Med andra ord, utbildning i HLR är en avgörande faktor men även tillgången till hjärtstartare.

Enligt en artikel³ publicerad av Göteborgs universitet och Sahlgrenska akademien har chansen att överleva plötsligt hjärtstopp utanför sjukhus mer än fördubblats på 30 år. Att rädda en person är en kamp mot klockan och omgivningens insatser med hjärt-lungräddning (HLR) och hjärtstartare är helt avgörande.

Vid Karolinska institutet har man forskat länge kring hur man kan öka överlevnadsgraden vid hjärtstopp⁴. Forskarna kunde se att HLR givet före ambulansens ankomst var förenat med en ökad överlevnad. Därför har de funderat kring hur man ska få HLR-kunniga personer snabbare till ett hjärtstopp på direkten, när det behövs. Det resulterade i projektet "SMSlivräddare". "Det innebär att frivilliga, som genomgått utbildning i hjärtlungräddning, anmäler sig via appen SMSlivräddare som finns gratis att ladda ned via App Store och Google Play. Vid ett misstänkt hjärtstopp skickar SOS Alarm ut ett sms till alla anmälda personer som

¹ Dudas, Kerstin, Georg Lappas, Simon Stewart, and Annika Rosengren. 2011. [Trends in Out-of-Hospital Deaths Due to Coronary Heart Disease in Sweden \(1991 to 2006\)](#)

² <https://arsrapporter.registercentrum.se/shlr/20221006/ohca.html>

³ <https://www.gu.se/nyheter/okad-overlevnad-vid-plotsligt-hjartstopp>

⁴ <https://ki.se/forskning/hjartstopp-en-kamp-mot-tiden>

befinner sig inom en radie på 500 meter ifrån det misstänkta hjärtstoppet, något som är möjligt tack vare mobiltelefonens GPS-funktion.”⁵

Under år 2021 rapporterades 5855 fall av hjärtstopp utanför sjukhus i Sverige. Vilket är ungefär lika många som de två föregående åren. Det är fler män än kvinnor som drabbas av hjärtstopp (65 % vs. 35 %). Andelen kvinnor ökar med åldern. Bland individer som är över 80 år utgör män 58%.

Av samtliga hjärtstopp mellan 1990-2021 inträffade hjärtstoppet i 71% av alla fallen i hemmet. Bland män inträffade 67% av hjärtstoppen i hemmet, jämfört med 78% av hjärtstoppen bland kvinnor.

Överlevnaden bland män och kvinnor var likartad omkring år 1997 men den efterföljande ökningen (i överlevnad) är mer uttalad för män. År 2021 överlevde 12.2% av männen medan motsvarande siffra hos kvinnor var 8.3%.⁶

Enligt en artikel från Göteborgs Universitet⁷, ökade överlevnaden vid hjärtstopp på sjukhus med en faktor 1,2 mellan 2004 och 2020, till cirka 35 procent. Förbättringen skedde främst från 2010 och berodde enligt forskarna på bättre färdigheter och resurser inom vården.

– Vid hjärtstopp utanför sjukhus är det sannolikt den ökade förekomsten av personer som tränats för att utföra hjärt-lungräddning som drivit på den positiva utvecklingen. Miljontals svenskar har utbildats i denna livsviktiga färdighet som kan komma till användning när som helst, och dessa personer ingriper allt oftare. I dag är det civila som startar HLR i majoriteten alla fall av hjärtstopp utanför sjukhus.

I samma artikel konstateras att utvecklingen sedan 2010 stannat av, har flera orsaker. Dels lyckas inte ambulanssjukvården anlända i tid till patienten, uttryckningstiderna har hela tiden ökat, och dels har andelen patienter som är relativt lätta att återuppliva, de som får hjärtstopp till följd av akut eller kronisk kranskärslsjukdom, sjunkit dramatiskt under de senaste decennierna.

Den växande gruppen svårbehandlade fall, hjärtstopp orsakade av exempelvis lungsjukdom eller hjärtsvikt, gör att det framgent blir svårare att lyckas med återupplivning. I dessa grupper är kvinnor dessutom överrepresenterade, vilket förklarar skillnaden i överlevnad mellan kvinnor och män.

Samtidigt visar en undersökning från 2023 gjord på uppdrag av försäkringsbolaget If⁸ att “22 procent av de svenska männen säger att de är obekväma med att utföra hjärt-lungräddning (HLR) på en kvinna. En majoritet tror att det beror på oro att anklagas för opassande beteende och beröring.”

Det är naturligtvis en komplex fråga att identifiera samtliga orsaker och samband gällande de skillnader i överlevnad som finns bland kvinnor och män men ett sätt att bemöta detta är genom att medvetandegöra att skillnader finns och genom att diskutera och problematisera hur detta kan bemötas i det enskilda fallet.

⁵ Ibid.

⁶ [SHLR Årsrapport 2021, Hjärtstopp utanför sjukhus](#)

⁷ <https://www.gu.se/nyheter/okad-overlevnad-vid-plotsligt-hjartstopp>

⁸ <https://www.if.se/om-if/if-i-samhallet/hjartsakrat-grannskap/hjartaffisch>